

Hoe kan je als school je communicatie met kwetsbare gezinnen verbeteren?

Tips van armoedevereniging OnderOns vzw

Colofon

Publicatiedatum

01 december 2022

Auteur

OnderOns vzw

Contact

Liza Gasparini, opbouwwerker

E liza.gasparini@saamolimborg.be

M 0492 46 46 41

SAAMO Limburg

OnderOns vzw

Marktplein 9 bus 21

3550 Heusden-Zolder

T +32 (0) 11 22 21 96

E info@saamolimborg.be

www.saamolimborg.be

—

Ondernemingsnummer BE0431005840

RPR Rechtbank eerste aanleg Limburg, afdeling Hasselt

Inhoud

1. Inleiding	4
2. 10 drempelverlagende handvaten om te communiceren als school	5
2.1. Communiceer wederkerig	5
2.2. Communiceer verstaanbaar, duidelijk en laagdrempelig	5
2.3. Zorg voor een veilig klimaat	6
2.4. Zorg voor transparantie	7
2.5. Zorg voor gelijkwaardigheid	7
2.6. Maak geen onderscheid tussen kwetsbare en minder kwetsbare gezinnen	8
2.7. Stel een vertrouwenspersoon aan op school	9
2.8. Oordeel niet	9
2.9. Heb oog voor fysiek en digitaal pesten	10
2.10. Wees je bewust van de digitale kloof	10

1. Inleiding

OnderOns

OnderOns, een vereniging waar armen het woord nemen in Sint-Truiden, streeft ernaar dat mensen hun rechten kunnen realiseren. Eén van deze rechten is gelijke onderwijskansen.

Werkgroep Kinderarmoede en Onderwijs

Binnen de vereniging hebben we een werkgroep Kinderarmoede en Onderwijs waarin we drempels opsporen en structureel nadenken over hoe we kunnen werken aan een armoedebeleid. De werkgroep Kinderarmoede bestaat uit (groot)ouders die leven in armoede en een opbouwwerker van OnderOns.

Herziene versie van “Ik heb mijn kind vleugels gegeven”

In 2010 ging vzw OnderOns al aan de slag met tips voor scholen. Hieruit vloeide het boekje “Ik heb mijn kind vleugels gegeven, de school moet het leren vliegen”.

De vraag naar praktische tips in het onderwijs bleef groot, waardoor we opnieuw met onze ouders aan de slag gingen om tips op te lijsten voor medewerkers in het onderwijs. Daarnaast gaven onze ouders ook aan dat ze nog steeds drempels en moeilijkheden ondervinden in het onderwijs.

Bovendien vinden we het ook belangrijk om aan te geven dat scholen er niet alleen voor staan. Ze kunnen niet alles oplossen, ook ouders spelen een belangrijke rol. Daarom formuleren we naast de tips voor scholen ook tips voor ouders.

Werkwijze

De werkgroep Kinderarmoede verzamelde verhalen en signalen rond onderwijs. We bevroegen ook verschillende welzijnspartners en scholen in en rond Sint-Truiden over het thema. Op basis van al deze informatie formuleerden we 10 drempels. Na het oplijsten van de drempels vroegen we aan alle betrokkenen tips om deze drempels te verkleinen, zowel voor ouders als voor scholen.

Opbouw

Deze nota is een soort leidraad voor scholen met alle drempels en tips die we verzamelden. Bij elk thema geven we een woordje uitleg. We vertellen ook waarom we het thema kozen. Daarna sommen we een aantal praktische tips op. Dit zijn zowel tips voor scholen als voor ouders. Bij enkele thema's vertellen ouders hun persoonlijk verhaal.

Streef jij mee naar gelijke onderwijskansen?

Samen hebben we één doel: gelijke onderwijskansen realiseren voor alle gezinnen in en rond Sint-Truiden. We hopen dat je met onze tips aan de slag gaat.

2. 10 drempelverlagende handvaten om te communiceren als school

2.1. Communiqueer wederkerig

Zowel ouders als scholen zenden en ontvangen boodschappen. Dit gebeurt zonder enige twijfel en beide kanten staan hiervoor open.

Wederkerige communicatie tussen school en ouders is nodig om te kunnen reageren op de woorden en handelingen van de ander. Als ouder hoef je niet zomaar alles aan te nemen van de school. Je mag open je vragen en mening toelichten. De school kan hier dan op haar beurt op reageren om samen tot een gemeenschappelijk akkoord te komen.

Tips voor de school:

- Ga open in gesprek met ouders en vraag hun mening.
- Zet je als school in voor een wederzijds gelijkwaardig gesprek met ouders.
- Bereid ouders voor op de wijze waarop het gesprek zal verlopen (bijvoorbeeld met wie, waar ...).

Tips voor de ouders:

- Geef je mening en deel je visie met de school.
- Reageer op wat er gezegd wordt.
- Wees niet bang om een andere mening te uiten dan de school verwacht.

Vrijwilliger Inez legt uit waarom ze wil weten hoe haar zoon zich op school gedraagt.

 <https://vimeo.com/778898531>

2.2. Communiqueer verstaanbaar, duidelijk en laagdrempelig

We leven in een multiculturele samenleving. Dat betekent dat inwoners in een stad of gemeente diverse culturele achtergronden hebben. Hierdoor hebben niet alle inwoners een even volledige kennis van de Nederlandse taal, wat vaak voor een taalbarrière zorgt.

Ook voor gezinnen met Nederlands als moedertaal moet de communicatie duidelijk zijn. Ook voor hen kan het heel moeilijk zijn: als de ouders laaggeschoold zijn bijvoorbeeld.

Ouders willen mee zijn met wat er gebeurt, zowel op vlak van de school, alsook op vlak van hun kind. Ouders gaan er ook vanuit dat de school dit weet en hier iets mee doet.

Tips voor de school:

- Stel eenvoudige brieven op en werk met pictogrammen en afbeeldingen (bijvoorbeeld www.sclera.be).
- Stel brieven in verschillende talen op.
- Zet op brieven ook links of gegevens van personen die kunnen helpen met het begrijpen van de brieven, mochten ouders er niet in slagen om de brieven alleen te begrijpen.
- Bevraag op voorhand op welke manier ouders met de school willen communiceren (bijvoorbeeld digitaal, per brief, per sms of per telefoon).
- Geven ouders aan dat ze het Nederlands onvoldoende machtig zijn om alles te begrijpen? Kunnen ze zelf geen beroep doen op een tolk uit hun netwerk? Regel dan als school een tolk voor deze ouders. Dit kan ook een vertrouwenspersoon van de familie of de gemeenschap zijn. De integratiedienst of afdeling integratie en inburgering kan je aan een tolk helpen.
- Maak duidelijke afspraken met ouders en houd je daaraan.

Tips voor de ouders:

- Je mag als ouder gerust je vragen stellen, dus bevraag je als iets niet duidelijk is voor jou.
- Neem een persoon mee uit je omgeving die de Nederlandse taal wel voldoende machtig is.
- Wees niet bang om te vragen wat je wil.

2.3. Zorg voor een veilig klimaat

Een veilig klimaat wil zeggen:

- dat ouders zich welkom voelen,
- dat er regelmatig contact is tussen ouders en school,
- dat ouders weten wat er op school gebeurt,
- dat ouders zich veilig genoeg voelen om naar de school toe te stappen en iets moeilijks aan te kaarten.

Een veilig klimaat is ook een voorwaarde om goed te kunnen leren en je zo goed mogelijk te kunnen ontplooiën. Voor kinderen is een veilig klimaat dus ook van essentieel belang om zich goed te kunnen ontwikkelen.

Tips voor de school:

- Zorg voor een warm welkom, ook voor ouders. Laat zien dat ze al hun vragen kunnen stellen, ga in op al hun vragen, bied hun iets te drinken aan, vraag hoe hun dag geweest is ...
- Neem de interpretatie van ouders serieus. Vraag bijvoorbeeld naar hun mening, luister actief, vraag door, zet je eigen waarden en normen aan de kant ...
- Maak ouders wegwijs op school. Werk bijvoorbeeld met pijlen om aan te geven wat waar is op school. Zorg op de eerste dag voor iemand die de ouders ontvangt aan de ingang van de school. Geef duidelijk aan waar de hoofdingang is.
- Zorg voor regelmatig contact tussen school en ouders.
- Neem als school niet alleen contact op als er iets negatiefs te melden is, maar ook bij positieve dingen.
- Investeer in informatievoorziening, zodat ouders zicht hebben op wat er in de klas gebeurt.

- Organiseer activiteiten op school waarop de ouders ook aanwezig mogen zijn.
- Organiseer oudercontacten flexibel. Stel bijvoorbeeld verschillende dagen en uren voor zodat ouders zelf een tijdstip kunnen prikken dat voor hen past. Bied verschillende mogelijkheden van oudercontacten aan: fysiek en online bijvoorbeeld.
- Neem in de eerste week van september telefonisch contact op met ouders om te polsen hoe de eerste week van hun kind verlopen is. Zo ben je bereikbaar en bied je een veilig klimaat voor ouders. Je toont dat je het ook belangrijk vindt dat hun kind zich goed voelt op school.

Tips voor de ouders:

- Stel alle vragen die je wil vragen aan de school. Als ouder heb je dat recht.
- Ga naar activiteiten die de school organiseert om je verbonden te voelen met de school.
- Vraag individuele contacten met de leerkracht, als je er nood aan hebt.

Vrijwilliger Christina legt uit waarom ze graag regelmatig feedback wil over de schoolprestaties van haar kinderen.

■ <https://vimeo.com/778892879>

2.4. Zorg voor transparantie

Transparante, open communicatie is heel belangrijk om misverstanden te voorkomen. En dat langs beide kanten. Je moet als school eerlijk en open zijn over hoe het met kinderen gaat en wat er in de school allemaal gebeurt. Ook als ouder moet je eerlijk zijn over bepaalde dingen die thuis gebeuren en die een impact kunnen hebben op het gedrag van een kind op school: bijvoorbeeld een overlijden, een moeilijke situatie, ziekte.

Tips voor de school:

- Als het kind gescheiden ouders heeft of niet bij mama of papa woont, stuur dan naar alle betrokkenen informatie over het kind of over activiteiten.
- Als er op school in de klas iets gebeurt, hoe klein dat ook mag zijn, meld je dat best aan de ouders.
- Vertel de ouders alles rechtstreeks. Bepaalde informatie horen ze niet graag via via.
- Geef ouders bij het begin van het schooljaar mee wat het schooljaar ongeveer zal kosten. Zo weten ze aan welke kosten ze zich gedurende het hele schooljaar kunnen verwachten. Denk maar aan de maximumfactuur en de bijdrageregeling.

Tips voor de ouders:

- Vermeld situaties of gebeurtenissen die zich thuis afspelen aan de school, zodat de school er rekening mee kan houden als het kind anders reageert of zich anders gedraagt.
- Zeg het gerust als je het niet eens bent met de mening van de school over je kind. Jij kent je kind als ouder natuurlijk het beste.

2.5. Zorg voor gelijkwaardigheid

School en ouders zijn gelijkwaardig. Gelijkwaardigheid zorgt ervoor dat je elkaar begrijpt in een gesprek en dat de spreker niet boven de luisteraar staat. Je praat in dat geval met wederzijds respect en waardering.

Je hoeft het niet altijd eens te zijn met elkaar. Wel moeten beide partijen de kans krijgen om zich als spreker en luisteraar te uiten.

Tips voor de school:

- Luister naar de ouder en probeer de ander te begrijpen vanuit zijn of haar context.
- Een probleem is niet zozeer een probleem van het kind of de ouder, maar een kenmerk ervan.
- Ouders en alle andere medewerkers van het schoolteam zijn gelijkwaardig.

Tips voor de ouders:

- Je hebt recht op gesprekken. Zit je met een bezorgdheid, uit deze dan.
- Stel jezelf gelijkwaardig op tegenover alle medewerkers van het schoolteam, want zo hoort het ook te zijn.

2.6. Maak geen onderscheid tussen kwetsbare en minder kwetsbare gezinnen

Zowel ouders als kinderen mogen niet het gevoel hebben dat ze uit de boot vallen op school. Dat gevoel hebben mensen in armoede namelijk vaak.

Directie, leerkrachten en andere medewerkers van een school mogen geen onderscheid maken tussen kinderen op basis van hun thuissituatie of achtergrond. Vaak is het voor het hele schoolteam nog zoeken hoe ze deze kloof zo klein mogelijk kunnen maken.

Tips voor de school:

- Ga met ouders in gesprek over betalende activiteiten (bijvoorbeeld een eetavond). Stel alternatieven voor. Leg aan de kassa bijvoorbeeld kaarten die “al betaald zijn” voor ouders met een klein budget. Deze kaarten hebben de ouders niet zelf betaald, maar heeft de school voor hen klaargelegd om zo toch mee te kunnen doen aan de activiteit. Waar je zeker rekening mee moet houden, is dat andere mensen dit niet mogen merken, zodat je de ouders niet in hun waardigheid raakt.
- Lege brooddozen zijn soms een feit. Probeer het kind subtiel een boterham of een warme maaltijd te geven. Beoordeel de ouders niet, maar vertrek vanuit een open houding. Het is belangrijk dat een vertrouwenspersoon contact opneemt met de ouders en het gesprek aangaat. De vertrouwenspersoon kan bijvoorbeeld toelichten welke rechten ouders hebben en eventueel doorverwijzen naar het OCMW.
- Wees je bewust van het Pygmalion-effect. Dat effect houdt in dat leerkrachten, soms onbewust, verwachtingen hebben van bepaalde leerlingen. Met deze verwachtingen sturen ze impliciet de prestaties van leerlingen. Deze sturing kan zowel in positieve zin (hoge verwachtingen leiden tot betere prestaties) als in negatieve zin (lage verwachtingen leiden tot slechtere prestaties).

Tips voor de ouders:

- Durf over je situatie te vertellen aan de school.
- Durf hulp te vragen bij je vertrouwenspersoon op school (bijvoorbeeld leerkracht, zorgcoördinator ...).

2.7. Stel een vertrouwenspersoon aan op school

Het is voor ouders een heel fijn gevoel als ze een vaste persoon op school hebben waarmee ze zich vertrouwd voelen. Dit kan een leerkracht, leerlingenbegeleider, zorgcoördinator ... zijn op school. Wanneer ouders een vertrouwenspersoon hebben, uiten ze gemakkelijker hun bezorgdheden, meningen en twijfels.

Tips voor de school:

- Laat ouders zelf hun vertrouwenspersoon kiezen (bijvoorbeeld zorgcoördinator, leerkracht ...).
- Zorg dat ouders verschillende mogelijkheden hebben om hun vertrouwenspersoon te bereiken (bijvoorbeeld via mail en telefonisch).
- Organiseer voor het schooljaar begint, momenten waarbij ouders tijdsloten kunnen boeken om op voorhand samen met hun kind, de school en het schoolteam te leren kennen.
- Zorg ook dat ouders steeds de leerkracht van hun kind zien voor eventuele vragen of meldingen die ze willen maken (bijvoorbeeld alle leerkrachten staan aan de schoolpoort op het einde van de schooldag).
- Een basisregel is "Als het moeilijk wordt, moet je dichterbij gaan". Zorg dus ook dat je met de juiste persoon dichterbij naar de ouders kan gaan om in gesprek te gaan over iets wat de school heeft opgemerkt.

Tips voor de ouders:

- Zoek op school een persoon waarbij je je veilig voelt.
- Vraag individueel contact met die persoon als het nodig is.
- Kom steeds praten als er een probleem is. De school staat altijd open om te praten.

Vrijwilliger Inez vertelt waarom ze een vertrouwenspersoon op school zo belangrijk vindt:

■ <https://vimeo.com/778896237>

Vrijwilliger Germaine vertelt over haar tienerzwangerschap, waar niemand van op de hoogte was op school:

■ <https://vimeo.com/778894049>

2.8. Oordeel niet

Praat niet achter iemands rug, noch als school noch als ouder. Als je ergens over twijfelt, kan je dat benoemen en kan je ook in gesprek gaan daarover.

Maak zelf geen veronderstellingen. Bevraag je goed. Dat is belangrijk om conflicten te vermijden.

Het is vaak het topje van de ijsberg dat je ziet. Er zit altijd nog een heel verhaal achter.

Tips voor de school:

- Besef dat jouw manier niet de beste manier is, maar slechts een manier.
- Luister en besef dat er altijd iets te leren valt.
- Wees een actieve luisteraar.

Tips voor de ouders:

- Bevraag je goed op school en luister niet alleen naar het verhaal van je kind.

2.9. Heb oog voor fysiek en digitaal pesten

Helaas komt pestgedrag binnen een school nog regelmatig voor. Door het groeiend gebruik van sociale media komt pesten niet meer alleen op school of elders voor, maar ook online na de schooluren.

Beide vormen van pesten hebben nadelige gevolgen voor kinderen. Ze vinden zichzelf bijvoorbeeld minder leuk of hebben geen vertrouwen in anderen. Pesten kan leiden tot isolement en soms zelfs tot gedachten over zelfmoord. Daarom is het van groot belang om het te hebben over pesten en er aandacht aan te besteden als leerlingen gepest worden.

Tips voor de school:

- Neem ouders serieus wanneer ze pestgedrag melden, ook als het pesten buiten de schooluren gebeurt.
- Geef infosessies voor ouders over hoe ze pestgedrag kunnen opsporen en aanpakken.
- Geef lessen en infosessies voor kinderen over hoe ze best met pesten omgaan. Benadruk dat ze erover moeten praten als ze zelf het slachtoffer worden van pesten.
- Breng ouders op de hoogte als je signalen opvangt dat hun kinderen gepest worden.
- Maak gebruik van KiVa: het antipestprogramma.

Tips voor de ouders:

- Volg workshops en infosessies over pesten zodat jullie pesten sneller kunnen opsporen en aanpakken.
- Als je vermoedt dat je kind thuis of op school gepest wordt, praat er dan over met je kind en meld het op school.

Vrijwilliger Christel vertelt hoe haar zoon gepest werd op school.

 <https://vimeo.com/778891036>

2.10. Wees je bewust van de digitale kloof

De laatste jaren gebruiken we veel minder papier dan vroeger. We gebruiken steeds meer elektronische apparaten, zoals computers, laptops, tablets en smartphones.

Ook het onderwijs volgt die evolutie. Leerkrachten geven steeds meer huiswerk waarvoor een elektronisch apparaat noodzakelijk is. Scholen gebruiken een digitaal platform voor punten. Ook activiteiten kondigen scholen steeds meer aan via mail.

Helaas hebben niet alle gezinnen een laptop, computer of tablet thuis. Of ze hebben geen internet in huis. Daardoor is het zowel voor ouders als voor kinderen heel moeilijk om op de hoogte te blijven van activiteiten, taken en feedback.

Tips voor de school:

- Geef informatie over activiteiten, uitstappen en het meenemen van materiaal op papier mee.
- Geef ook steeds huiswerk mee op papier.
- Laat ouders weten waar ze terecht kunnen voor al hun vragen en hulp omtrent digitalisering.
- Geef actief tips aan ouders en werk preventief.
- Zorg ervoor dat elk kind een elektronisch apparaat ter beschikking heeft (bijvoorbeeld een Chromebook).

Tips voor de ouders:

- Laat de school tijdig weten dat je geen internet, laptop, computer of printer in huis hebt.